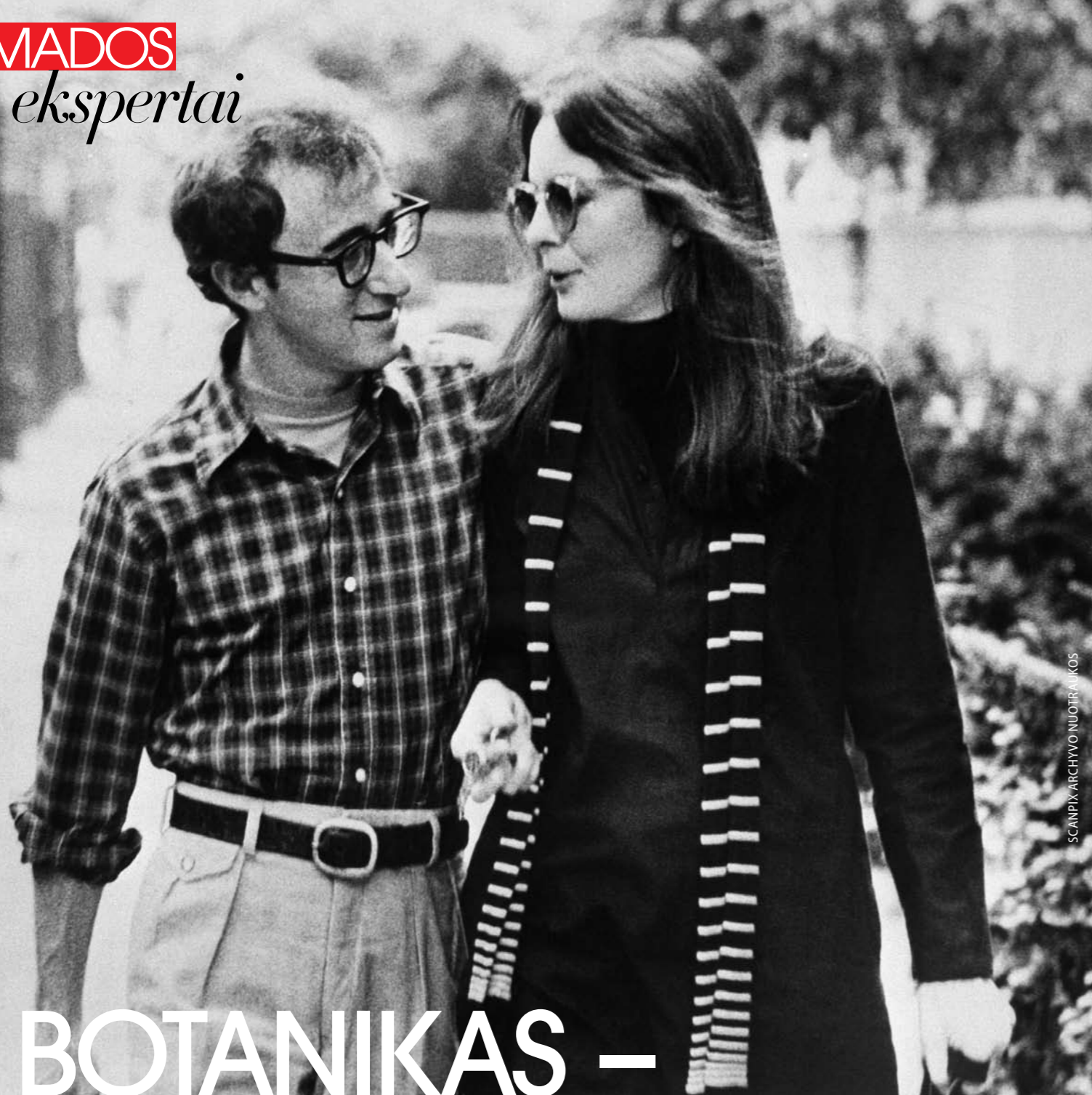

BOTANIKAS – SEKSO SIMBOLIO PRIEŠINGYBĖ

Konstantinas Bogomolovas,
stiliaus ir įvaizdžio kūrėjas, mados analitikas

SCANPIX ARCHYVO NUOTRAUKOS

K

ad ir kaip būtų paradoksalu, tačiau dauguma kultinių mados įvaizdžių savo atsiradimo metu jokio ryšio su mada neturėjo. Taip atsitiko Botanikui: šis įvaizdis už atsiradimą yra dėkingas konkrečiam žmogui, kuris nė neįtarė, kokį vaidmenį mados industrijoje atliks jo išvaizda.

1910 metais Holivude egzistavo tik du žanrai. Vienas jų – tai drama apie meilę su tragiška, kruvina pabaiga, o antrasis – komedija-burleskas, kuriame pagrindinį vaidmenį atlikdavo neeilinis komiškas herojus.

Dėl didžiulės komercinės šių ekscentriškų komedijų sėkmės atsirado daug komiškų aktorių. Basteris Kitonas, Maksas Lindėris, Čarlis Čaplinas – kiekvienas jų tapo individualus dėl lengvai atpažįstamo savo įvaizdžio. Tad nenuostabu, kad per ganėtinai trumpą kino egzistavimo laiką visi įmanomi komiški psichotipai buvo kieno nors įkūnyti ekrane. Sugavoti ką nors nauja tapo beveik neįmanoma.

Pradedančiam komikui Haroldui Lloydui, kaip ir daugeliui jo kolegų, rodos, nieko daugiau neliko, kaip pamėgdžioti Čarlį Čapliną. Tačiau, skirtingai nei kiti, jis laiku atsisakė priklijuotų ūsiukų, plačių kelnių ir absurdiškų batų. Jis sukūrė naują originalų įvaizdį: akiniuotą nevykėlį – absurdišką, bejėgį ir paradoksaliai patrauklų. Atsirado Botaniko įvaizdis.

Tai – „amžino studento“ įvaizdis: gero, protingo, išauklėto vaikinio iš padorios šeimos, kuris amžinai kenčia finansinius sunkumus, visada yra vaikiškai betarpiškas ir išsiblaškęs, todėl nuolat patenka į komiškas situacijas. Botanikas – suprantamas, jaudinantis ir paprastas. Jis šiek tiek nebaigtas ir kampuotas kaip paauglys. Jis – lyg vakarykštis berniukas, išaugęs mokyklinius savo kostiumus. Haroldas Lloydas savo personažą aprenge trumpomis kelnėmis ir šiek tiek per siaurais švarkeliais. Jis – tvarkingas, tačiau truputį susiglamžęs. Ir, žinoma, nešioja absurdiškus apvalius akinius...

Haroldas Lloydas sukūrė naują originalų įvaizdį: akiniuotą nevykėlį – absurdišką, bejėgį ir paradoksaliai patrauklų. Gimė Botaniko įvaizdis.

JOHNAS LENONAS

Beje, apie akinius. Realiame gyvenime Haroldo Lloyd regėjimas buvo puikus, ir akinių nešioti jam nereikėjo. Juos Lloydas specialiai sugalvojo savo personažui ir taip suteikė sukurtajam įvaizdžiui bejėgiškumo atspalvį. Tačiau filmavimo metu stiklai blizgėjo, tad operatorius pareikalavo, kad akiniai būtų be stiklų, todėl Lloydas nešiojo tik rėmelius. Iš pradžių – tik ekrane ir fotografijose, o vėliau ir realiame gyvenime – kad būtų atpažįstamas.

Įvaizdis tapo kultinis. Haroldas Lloydas – vienas geriausiai apmokamų Holivudo aktorių ir moterų numylėtinis kartu su herojais – meilužiais, kurie tuo metu viešpatavo ekranuose. Šis įvaizdis tinkamu momentu pataikė į reikiamą tašką ir stipriai įsitvirtino žiūrovų sąmonėje. Bet tik ten: realiame gyvenime jis nebuvo madingas ir pamėgdžiojamas. Iš naivuolių su akiniais galima buvo tik pasijuokti, tačiau industrija, kurianti madingus gaminius, kol kas šio įvaizdžio pardavinėti nepradėjo. Viskas įvyko daug vėliau, septintajame dešimtmetyje – „auksiniu“ Botaniko įvaizdžio laikotarpiu.

Septintasis – legendinis dešimtmėtis, po jaunimo maišto vėliavomis patyręs vaikų kovas su viskuo, kas yra „tėviška“, miesčioniška, buržuaziška. Būtent tada Botaniko įvaizdis tapo pageidaujamas:

juo galima buvo išreikšti pozityvius savo santykius su gyvenimu ir tuo pačiu metu – protestą prieš brukamus elgesio stereotipus, skelbiančius, kad vyras turi būti visada vyriškas, o moteris – išskirtinai romantiška.

Akiniuoto studento įvaizdis tapo sudėtinis, jis nebetilpo į kino personažo rėmus, užėmė vietą ant podiumo ir drabužinėse, o galiausiai gavo nuolatinį pavadinimą – *Nerd*. Terminas *Nerd* kilmės versijų yra be galo daug, tačiau įtikinamiausia jų – šeštajame dešimtmetyje sukurta Olbano miesto, esančio Niujorko valstijoje, Politechnikos institute. Ten po paskaitų (arba vietoje jų) besilinksminantys studentai – *drunk* (liet. „girtas“) pradėjo vadinti kitus studentus, meliau atlikinėjančius namų užduotis, nei besilinksminančius vakarėliuose, žodžiu *knurd* (tardami žodį *drunk* iš kito galo). Tariamasis kaip „niord“, šis žodis atitinkamai buvo rašomas „Nerd“.

rototipai, septintajame dešimtmetyje pasinaudoję šiuo įvaizdžiu, pavertė jį legenda. Pavyzdžiui, Johnas Lennonas – kultinis dešimtmečio pradžios Botanikas. Pozityvus, besišypsantis, atitinkantis įvaizdį – šiek

tiek pirmūnas ir šiek tiek chuliganas.

Jo chuliganiškumas lyg ir atsitiktinis ir visiškai nepiktybinis.

Dar viena įvaizdžio versija – Woody Allenas. Jis buvo Botanikas iš prigimties, pagal gimimą ir pagal psichotipą. Ko gero, jeigu jis būtų gimęs kitu laiku, vargu ar jo karjera susiklostytų taip sėkmingai. Tačiau Allenui pasisekė – septintajame dešimtmetyje jis tapo madingas, jam net nereikėjo nieko vaidinti. Jis nešiojo tinkamos formos akinius (būtent septintajame dešim-

tmetyje akinių forma kaip Woody Alleno arba Yveso Saint Laurento buvo pavadinta „Nerd akiniais“), jam padėjo drovi šypseną ir chuliganiškas įžūlumas. Jis puikiai sugebėjo panaudoti savo įvaizdžio populiarumo niuansus – ir daugelyje jo filmų jam reikiama kontrastą sukurdamas kokia nors neįtikėtina seksuali partnerė, šalia kurios jis atrodydavo dar komiščiau.

Įžymusis *couture* Yvesas Saint Laurentas – personažas iš šiek tiek kitokios srities: jis nevaicino kine ir nedainavo scenoje, tačiau vis dėlto tapo šio įvaizdžio ikona. Bet tai – jau kitoks Botanikas, perėinantis į Intelektualo įvaizdį, ne mažiau reikšmingą tai epochai.

Kad ir kaip būtų keista, Holivudo sukurtas įvaizdžio viršūnė pasirodė Sovietų Sąjungoje: studento Šuriko įvaizdį režisierius Leo-

nidas Gaidajus sugalvojo kaip Vakaruose tiramuoto personažo parodiją ir neatsitiktinai parodė jį komedijoje. Beje, Šuriko vaidmens atlikėjas Aleksandras Demjanenko realiaime gyvenime niekada nebuvo Botanikas, jis tik puikiai atliko šį režisieriaus sugalvotą vaidmenį. Būtent Leonidas Gaidajus suderino visas sudedamąsias įvaizdžio dalis: šiek tiek trumpokas siauras kelnes, ilganosius batus, languotus marškinius ir pirmūno akinius, taip pat – komišką naivumą, betarpiškumą ir kampuotumą. Šis vaidmuo tapo Alek-

YVAS SAINT LAURENTAS

sandro Demjanenkos žvaigždžių valanda ir kartu jo prakeiksmu, nes kitokio jo, kaip aktorius, amplua jau niekas nepriėmė. O Botaniko, pasirodo, laukė vienas neišvengiamas pavojus: jis neturėjo teisės senti. Šis herojus žavingas tik paauglystės laikotarpiu, senstantis Botanikas pavirsta karikatūra.

Todėl aštuntajame dešimtmetyje, kai Botanikai suaugo, jų įvaizdis išėjo iš mados. Jo prototipai ir sekėjai vyriškėjo, seno ir stengėsi prasimušti į didelius viršinius. Tai, beje, realaus gyvenimo dėsnis: tie, kuriuos koledžuose vadina atsilikėliais, dažnai vėliau tampa pasaulinio masto magnatais – pavyzdys galėtų būti kad ir Bilas Geitsas, tipiškas Botanikas, tapęs pasaulio valdovu. Aštuntajame dešimtmetyje į komercinę madą ir į Holivudą grįžo vyriškumas, Mačo įvaizdis, fizinė jėga ir

seksualumas. Turėjo praeiti nemažai laiko, kad nauja karta ištrauktų Botaniko įvaizdį iš savo tėvų spintos, nupurtytų nuo jo naltaliną ir pritaikytų jį sau.

Įvaizdis grįžta dešimtajame dešimtmetyje. Atsiranda septintojo dešimtmečio filmų ir herojų parodijų (viena jų, pati įžymiausia, – Ostinas Pauersas, Botaniko ir psichodeliko Stileivos mišinys). Tampa madingos stilizacijos madinguose žurnaluose, filmuose ir realiaime gyvenime. Dešimtajame dešimtmetyje britų rokas taip pat tampa savitu šio įvaizdžio nacionaliniu požymiu, o kai kurie jo broožai labiausiai išryškėja „Oasis“, „Beck“, „Blur“ įvaizdyje.

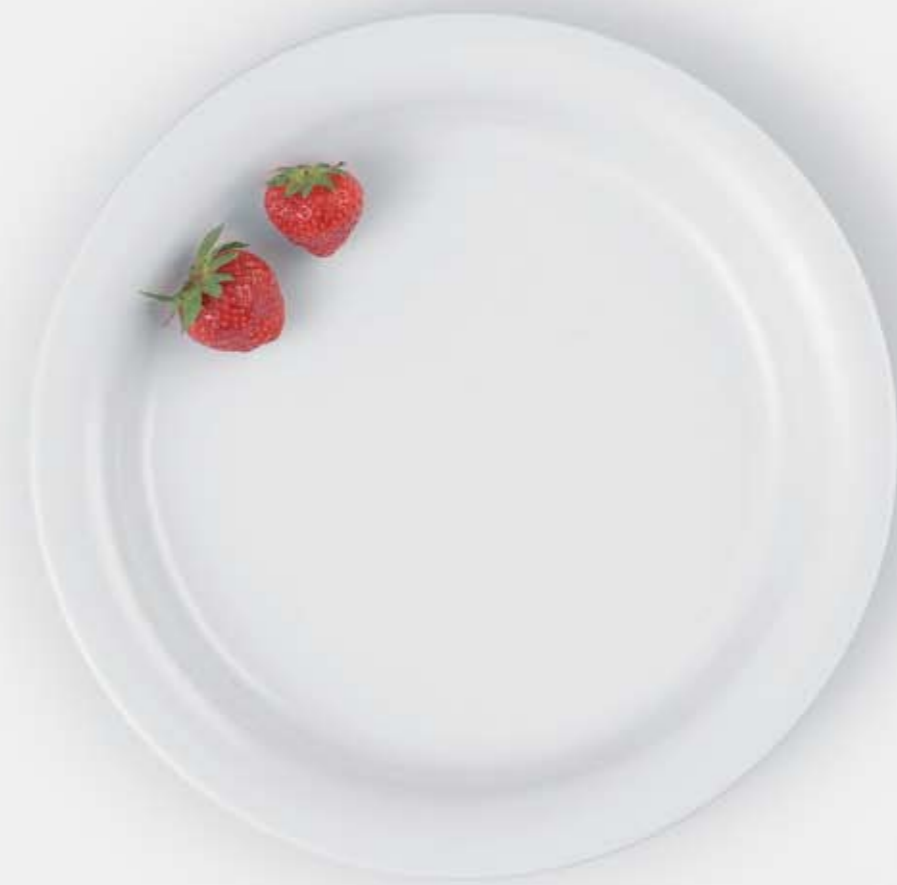
Ir, žinoma, seka nauja idėjų banga komercinėje madoje. Grįžta septintojo dešimtmečio jaunimo mados elementai – drabužiai, aksesuarai, „bitlų“ kirpimas ir „Nerd“ stiliaus akiniai. Bet svarbiausia – formuojasi daiktų derinimo maniera Botaniko įvaizdžiui sukurti. Apibūdinti ją galima taip: paimk ką nors, iš ko tu jau išaugai, pridėk ką nors iš konservatyvaus tėvo drabužinės. Marškinėlius trumpomis rankovėmis apsivilk ant megztninio ilgomis rankovėmis. Užsimovęs kelnes su rantu, neteik tam daug reikšmės ir lik su sportiniais bateliais. Prie cigaretės formos džinsų apsiauk klasikinius ilganosius batus. Prie languotų maršinių „netyčia“ užsivilk juostuotą švarką...

Žavingos skonio klaidos ir atsitiktiniai apsirikimai sukuria šį įvaizdį. Idealy jo įkūnijimą pasiekė, pavyzdžiui, Miuccia Prada savo vyriškų drabužių kolekcijose, ypač – jaunimo linijoje „Miu-Miu“. Ir Prados modelių atranka (dominuoja kampuoti neprofesionalūs modeliai, kuriuos ji ima nežinia iš kur), ir tai, kaip ji derina jų dėvimus daiktus, – visa tai, žinoma, himnas Botaniko įvaizdžiui.

Ką gi, absurdiškas ir infantiliškas Botaniko įvaizdis populiarus jau keletą dešimtmečių. Tačiau taikydamas jį sau būk atsargus! Jis juk turi savo ribas, todėl yra pavojingas: svarbu nepažiupsoti akimirkos, kai su juo reikia skirtis. Juk kada nors ateina laikas išsiskirti su savo mokykliniu švarku, portfeliu ir sportiniais bateliais. ■

Gurmano

GIDAS

...Iš pradžių burnoje pajunti lengvą saldžiarūgštį skonį.

Vėliau jis tampa saldus, sklinda ir pavirsta nepakartojamu malonumu...

„Gurmano gidas“ – žurnalas vertinantiems gerą maistą ir išmanantiems jo ruošimo subtilybes.

Platinamas restoranuose, kavinėse • leidžiamas kas antrą mėnesį • www.prenumerata.lt